

zbornik. Područja njegova dosadašnjeg interesa ostaju ista, ali će se za svaki broj pronaći odgovarajuća tema, koja će se obraditi sa svih aspekata i sa stajališta svih triju zainteresiranih općina. Tako će se još više poboljšati kvaliteta istraživanja pojedinih problema. Uz to vrlo detaljno objašnjavanje povijesnih tokova Podravine, zbornik će svoju djelatnost također usmjeravati ka što potpunijem prikupljanju etnografske građe, na čemu je već do sada vrlo mnogo učinjeno.

Željko Krušelj

PÁL PAP, OTTMÁR MAYER, KÁROLY CSEH, Izabrani spisi (Válogatott írások), Novi Sad 1978, 747 str.

Kao sedma knjiga edicije »Socijalistička misao« u Vojvodini, što izlazi u Novom Sadu od 1974, pojavila se prošle godine, knjiga izabranih spisa trojice istaknutih vojvođanskih, ali poznatih i u jugoslavenskim razmjerima, revolucionara, članova i rukovodilaca Komunističke partije Jugoslavije u dugom nizu godina, s naslovom Pál Pap, Ottmár Mayer, Károly Cseh, Izabrani spisi (Válogatott írások) — istodobno na srpsko-hrvatskom i na mađarskom jeziku. Knjigu je za štampu priredio Nándor Farkas, koji je ujedno i autor uvodnog napisa u djelo Ottmára Mayera. Uvodnu riječ u djelo Pavla Papa napisao je Vojislav Milin, a u djelo Károlyja Cseha Urbán Janos. Oni u tim svojim uvodnim tekstovima govore o životu i djelu spomenutih revolucionara čiji su izabrani spisi i članci, zatim, poredani kronološkim nizom, prema vremenu nastanka, a bili su objavljeni u glasilima ilegalne KPJ, u novinama i periodici uopće, ili su to materijali s ilegalnih partijskih skupova. Dakle, postupak Farkasa, Milina i Janosa ujednačen je u pogledu prezentiranja biografskih podataka tih ličnosti i njihova revolucionarna djela. Ipak, kako je riječ o trojici istaknutih revolucionara, ali i zanimljivih ličnosti, potrebno je nešto više reći o svakom posebno.

V. Milin, poznati autor studije o Pavlu Papu Šilji (objavljenoj u Istoriji radničkog pokreta, 5/1968. godine na srpsko-hrvatskom, i, uz dopune, na mađarskom, u Novom Sadu 1969), pod naslovom »Borbeno pero Pavla Papa« (»Pal Páp harcok tolla«) navodi osnovne podatke iz života i revolucionarnog rada toga istaknutog rukovodioca SKOJ-a na Beogradskom univerzitetu (gdje je Pavle Pap studirao medicinu od 1931, a gdje je i uhapšen 1934. godine), sposobnog rukovodioca (nakon strogog zatvora od tri godine koje je proveo u Sremskoj Mitrovici, u kaznionici — »komunističkom univerzitetu«) koji se svim svojim snagama zalaže za obnovu i širenje rada KPJ u Vojvodini 1937. i 1938. godine, te na kraju, rukovodioca tehničke Centralnog komiteta KPJ — u vrijeme, što ga provodi uglavnom u Zagrebu, uoči rata i revolucije (Pap je tada i jedan od organizatora V zemaljske konferencije), člana CK KPJ (izabran je u taj forum na V zemaljskoj konferenciji). Život narodnog heroja Pavla Papa bio je kratak, rođen je 1914. godine u banatskom selu Perlezu, a ubijen u Skradinu 1941. godine, ali je njegovo djelo ostalo ugrađeno u povijest komunističkog pokreta, ostali su i njegovi tekstovi, nastali u desetak godina njegova intenzivnog revolucionarnog djelovanja. Te je tekstove, uz nužne komentare, Milin složio krono-

loškim redom (stavljajući težište i u uvodnoj riječi na tu vrstu aktivnosti Pavla Papa i registrirajući sve dosada poznato što je Pap napisao): od članka »Dijalektički razvoj internacionalizma«, objavljenog 1932. godine u petom broju subotičkog časopisa *Tovább*, do članka »Odnos Srba i Madara u Vojvodini«, objavljenog u listu *Hid* 1939. godine. U izbor su uključeni i Papovi referati (referat i koreferat) na V zemaljskoj konferenciji KPJ 1940. godine s naslovima »O tehnici« i »O konspiraciji«, kao i rekonstrukcija članka, bolje rečeno konstrukcija načinjena na osnovi izvornih Papovih bilježaka, s naslovom »školska politika u Kraljevini Jugoslaviji« (članak je objavljen u časopisu *Hid*, 10/1947. godine). Ukupno je objavljeno 10 tekstova Pavla Papa Šilje, što govore o Papu revolucionaru, ali istodobno i o pokretu kojem je pripadao i u čijim se redovima borio i riječju i djelom. Ti tekstovi pripadaju povijesti KPJ, ali su korisni i danas ne samo za istraživača historije komunističkog pokreta nego i za ostale čitaoce koji se tako mogu upoznati s izvorima partijske povijesti.

Nándor Farkas nas, zatim, upoznaje sa životom i djelom Ottmára Mayera u članku s naslovom »Otmár Majer — revolucionar i angažovani publicista« (»Mayer Ottmár a forradalmár és az elkötelezett közíró«) i nizom od 23 teksta toga istaknutog vojvodanskog publicista, kulturnog radnika, člana Pokrajinskog komiteta KPJ za Vojvodinu, političkog sekretara Okružnog komiteta i komandanta partizanskih odreda sjeverne Bačke. I Ottmár Mayer nije imao dug život (1911—1941), ali je također imao plodno publicističko i revolucionarno djelo. To i pokazuju spomenuti tekstovi, nanizani prema vremenu nastajanja od 1932. do 1939. godine. Oni se odnose na razna pitanja društvenog i posebice političkog života u Vojvodini, ali i šire, a objavljivani su, uglavnom, u časopisima *Tovább* i *Hid*, što su izlazili u Subotici, potpisani raznim pseudonimima (O. Mayer bijaše i glavni urednik časopisa *Hid* što je pokrenut na inicijativu KP na mađarskom jeziku kao časopis srednjoškolaca i studenata). Život i djelo O. Mayera utkani su također u pokret kojem je pripadao i u čijim se redovima borio, pa su njegovi tekstovi, što ih je N. Farkas popratio najnužnijim, prilično šturim, komentarima, dio povijesti Komunističke partije Jugoslavije i po tome značajan izvor za istraživače njezine povijesti, ali i sve druge zainteresirane čitaoce, koji se i ovim putem mogu upoznati s bogatom poviješću te stranke, što je nalazila i našla rješenja, i izborila se za njih, društvenih aktualnih problema međuratne Jugoslavije.

Urbán Janos u članku »Život i revolucionarno delo Karolja Čeha« (»Cseh Károly élete és forradalmi munkássága«), uz 9 priloga iz publicističke djelatnosti, 3 iz nauke i umjetnosti i 8 iz književnog stvaralaštva samog K. Čeha, prikazao je osnovne biografske podatke i revolucionarni rad toga učitelja iz Ade, sudionika oktobarske revolucije, osnivača ćelije KPJ u Adi, publicista, pisca, borca revolucionarnoga radničkog pokreta, što je svoj život i djelo posvetio komunističkim idejama i KPJ. I K. Čeh (1891—1945) imao je bogatu revolucionarnu djelatnost što se očitovala i riječju i djelom: perom vještog publicista i pisca K. Čeha obrađeni su mnogi aktualni društveni problemi Vojvodine, posebice pitanja sindikalnog organiziranja poljoprivrednog proletarijata, a svojim svakodnevnim radom kao učitelj, kao revolucionar i istaknuti pripadnik KPJ K. Čeh bijaše u žiži zbivanja ne samo u rodnoj Adi nego i u ostalim mjestima Vojvodine i Jugoslavije. Zbog te svoje aktivnosti bio je i često hapšen, a i život je završio u logoru u Mađarskoj u vrijeme kad je već bila na domaku sloboda za koju se borio i koju je pripremao. Publicistička djelatnost K. Čeha prikazana je u prilo-

zima koji sežu od 1926. godine (kad je objavljen njegov prvi članak u listu *Szervezett Munkás — Organizirani radnik*) do 1939. godine, a i prilozi iz nauke i umjetnosti od 1926. do 1935. godine, te njegov književni rad od 1926. do 1939. godine (s naslovima: »Publicistika«, »Nauka i umetnost« i »Novele«). I Urbán Janos dao je ovim izabranim tekstovima najnužnije komentare, pa se zainteresirani čitalac može informirati o pojedinim ličnostima i događajima o kojima je pisao K. Čeh, često potpisan pseudonimima.

Na kraju knjige dodani su registri ličnih imena i registar imena mjesta što također olakšava snalaženje u toj zanimljivoj knjizi građe o istaknutim vojvođanskim, pa i jugoslavenskim, revolucionarima, pripadnicima i rukovodiocima Komunističke partije Jugoslavije, knjizi koja je korisna ne samo za biografiju Papa, Mayera i Čeha nego i za povijest komunističkog pokreta u Vojvodini i u Jugoslaviji.

Bosiljka Janjatović